

תוכחתו הכפולה של הקב"ה: הטרוניות של משה "מקוצר רוח"...

(ב) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְדוּד: (ג) וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וּשְׁמִי יְדוּד לֹא נִדְעָתִי לָהֶם: (ד) וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לְתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרֵיהֶם אֲשֶׁר גָּרּוּ בָּהּ:

רש"י

(ד) וגם הקמתי את בריתי וגו' – וגם כשנראיתי להם צאל שדי הנצתי והעמדתי בריתי ביני וביניהם: לתת להם את ארץ כנען – ונמביא את כל פסוקי ההבטחות לאבות] הרי שנדרתי להם ולא קיימתי

(ו) לכן – עפ"י אותה שבועה אמור לבני ישראל אני ה' – הנאמן בהבטחתי!

(ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בֵּן אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקְצֹר רוּחַ וַיַּעֲבֹדָה קִשָּׁה:

רש"י

(ט) ולא שמעו אל משה – לא קבלו תנחומין: מקולך רוח – כל מי שהוא מיצר רוחו ונשימתו קנרה ואינו יכול להאריך בנשימתו.

איננו מסתפק בפשע"מ וממשיך 'לדרוש' באריכות:

... ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה (שמות ט) שאמר משה למה הרעותה אמר לו הקב"ה: חבל על דאבדין ולא משתכחין יס לי להתאוונן על מיתת האבות,

הרבה פעמים נגליתי עליהם צאל שדי ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת מה שמו מה אמר אליהם: וגם הקימותי וגו' – וכשקק אברהם לקבור את שרה לא מלא קרקע עד שקנה דמים מרובים. וכן צלחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר. וכן ציעק ויקן את חלקת השדה לנטות אהלו ולא הרהרו אחר מדותי ואתה אמרת למה הרעותה...

וצריך להבין:

1. מה הפריע לרש"י בד"ה הזהה מקוצר רוח, שלפתע 'נזכר' לבאר 'עניין של מעלה'?

דאה בסוף הפרשה הקודמת

(כב) וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל יְדוּד וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמָה הִרְעָתָה לְעַם הַזֶּה לְמָה זֶה שְׁלַחְתָּנִי:

רש"י על שמות פרק ה פסוק כב (כב) למה הרעותה לעם הזה – וא"ת מה איכפת לך? קובל אני על ששלחתני:

(כג) וַיִּמָּאֵז בְּאָתִי אֶל פְּרַעַה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרְעָה לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמְּךָ:

וממשיך שם בסיום פרשת שמות

(א) וַיֹּאמֶר יְדוּד אֶל מֹשֶׁה עָתָה תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפְרַעַה כִּי בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחַם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֻׁם מֵאֶרְצוֹ:

רש"י

[א] עתה תראה וגו' – (סנהדרין קי"א) הרהרת על מדותי לא כאברהם שאמרתי לו (בראשית כ"א) כי צלחק יקרא לך זרע ואח"כ אמרתי לו העולה לעולה ולא הרהר אחר מדותי לפיכך עתה תראה. העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות כשאציאם לארץ:

2. לעיל בהשוואתו את משה אל האבות, הזכיר 'הבלגות' אחרות שהבליגו האבות ולא הרהרו אחר מידותיו, למרות הקושי שבאכזבה.

3. ואילו בפרשתנו בד"ה וגם הקימותי: מהי הטענה של הקב"ה כלפי משה? עד ש'מתגעגע' לאבות שלא הרהרו אחר מידותיו, איזו השוואה זו בכלל?

וכי אפשר לבא לניצול שואה שאיבד כל משפחתו וראה את מיליוני הניספים באושוץ, בטענה:

מדוע אינך לומד משכנך שקיבל דו"ח חניה ולא התלונן ומחבירך שאבד ארנק עם 50 שקל וגם הוא לא התלונן - רק אתה רוטן: רבש"ע! למה זוהצל לא הצלת את עמך'?

4. הרי האבות הבלגתם היתה על בעיה אישית בלבד, לא כן משה, הוא לא התלונן על צרה אישית, [כי שבט לוי לא

בין 'אי-צדקי' ל'אי-אמינות'

הטרוניות נגד הנהגת הבורא, מתחלקות לשני סוגים:

- ✓ כשחושב שהצרה שבאה עליו **'איננה מוצדקת'** [אם בגלל שחושב שלא מגיע לו עונש, או שלדעתו העונש 'איננו-מידתי'].
- ✓ כשחושב שהקב"ה גילה **'חוסר אמינות'**, [כי הבטיח לו משהו ולבסוף לא קיים הבטחתו או שציווהו שני ציוויים סותרים].

במקרה של גלות מצרים, טענת משה 'למה הרעות לעם הזה' – **איננה על 'חוסר אמינות' אדרבה!** עצם מצב השעבוד והעינוי מורה דווקא על **'אמינות ברית ביו הבתרים'**

טענת-משה לא היתה אלא על **סתירות במסרים** שקיבל מה'משלח':

לכן לא שאל 'למה רע?' [כך נגזר] אלא למה 'הרעות' [יותר גרוע] הרי 'שלחתני?! יש כאן 'אי אמינות'...

ועי' הוכיחו: [וכי מה איכפת לך – מה'סתירות שלי?] לא למדת מאברהם שה'מסרים הכפולים' אינם באמת סותרים רק לפי דעתו?

עונה לו משה: אמנם אני אמור ללמוד לא להתרגש מ'סתירות' – אבל 'למה זה שלחתני? – כי בעיניהם:

- ✓ בגלל שעקב התחלת שליחותי לגאלם – **הורע מצבם** ואני נחשב 'גרמא בנויקין'
- ✓ עקב הניגוד שבמסרים – תרד אמינותי בעיניהם ולא יאמינו לשליחותי וכך היה:

ולא שמעו אל משה מקצור רוח ומעבדה קשה:

ולא הסתפק רש"י בפשט, כי אם כפשוטו:

די היה לומר 'מעבודה קשה' – מהו 'מקוצר רוח'?

שתוכן הדרוש הוא תוכחה-כפולה למשה:

[א] על שהאבות 'לא אמרו מה שמך'?

לא באו בטרוניה שהבטחה לא התקיימה מיידית

ואתה אמרת 'ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם' [איזו מן הנהגה זו? להזניחנו עד מתי?]

[ב] 'לא הרהרו אחר מידותי' – והדוגמאות שמביא?

כשהנסיון שלהם היה שמה שהובטחו לא התקיים מיידית ולא התלוננו על כך – כי היה להם 'אורך רוח' – להאמין שסו"ס תקיים!

ואתה משה 'קצר רוח' וכאשר הנך רואה **שבהתחלת שליחותך** – אירעה תקלה, אין לך **סבלנות** להמתין להתממשות סיום-התהליך ומיד הנך מתלונן על 'חוסר אמינותי?!' [לא כמו ה'אבות']

ולכן בד"ה 'מקוצר רוח' לא הביא רש"י הדוגמא מהעקידה, כי שם לא היתה בעיית 'קוצר רוח' (אדרבה! כאשר הבטיח לו הקב"ה ששרה תלד לו את יצחק התקיימה ההבטחה מיד [אלא שם גם היה 'הרעות' – לעקוד אחר שהובטח בודע] וגם שם היתה 'סתירה בין מסרים' – וזה לא שייך לכותרת של 'קוצר רוח', אלא לכותרת של שאלתו 'למה הרעות' [מסרים-סותרים])

וה'קוצר רוח' שלך, גורם שגם צאן מרעיתך **סובלים** [לא רק 'מעבודה קשה', אלא גם] "מקוצר רוח" – גם הם אין להם כבר סבלנות, כששרואים תקלה קטנה בתחילת תהליך הגאולה הם כבר **מתייאשים מלהאמין...**

לכן 'מידה כנגד מידה': 'עתה תראה' ולא את העשוי לל"א מלכים [שבעתיד הרחוק]

השתעבדו כלל], אלא כאב את כאב האומה כולה, האם בתור מנהיג ישראל, היה עליו להבליג על נאקתם של רבבות אחיו? או להיות אדיש לצרתם...

5. מאי שנא שבתוכחתו למשה בפסוק 'עתה תראה' [ו, א.] הביא לו דוגמה רק מאברהם ש'לא הרהר' – ורק בעקידת יצחק?'

ואילו בתוכחתו למשה בפסוק בד"ה וגם הקימותי [ו.ט.]. הדוגמה היא מכל שלשת האבות ובקשר לאברהם ש'לא הרהר', הביא דוגמה אחרת: כשהוצרך לקנות קבר לשרה בדמים מרובים?

6. מדוע מוכיחו על שאמר: 'ואמרו לי מה שמו' ואילו האבות לא אמרו לו 'מה שמך'?

הלא לאבות ההתגלות היתה אישית לכן לא הוצרכו לשאול: מה שמך',

- לא כן משה, שאמור להעביר לעם של עבדים, מסר-אלוקי כשרק הוא חווה את ההתגלות, ולכן ראוי שישאלוהו, לכן הוא מברר אצל הקב"ה כיצד עליו להציג את ה'משלח' בפניהם?

7. ובכלל מדוע הקב"ה מקשר בתוכחתו למשה בין שאלתו 'מה שמך' [שאינ בזה שום דבר שלילי] לבין שאלתו 'למה הרעות' [שנשמעת כתלונה על הנהגת הבורא] – מה הצד השווה שבהן?

לפתרון שאלות קשות אלו, עלינו לנתח היטב, במה בדיוק 'נכשלי' לכאורה משה בתלונותיו?

על מה מתלונן משה? ומדוע הקב"ה מגיב עליהם בחריפות כה גבוהה?

למה שילב זאת רש"י בד"ה 'מקוצר רוח'?

